

**Edyta Dąbrowska
Stanisław Kaczyński
Adam Miara
Jarosław Poteraj**

Potrzeby podlaskiego rynku pracy w kontekście uwarunkowań wynikających z walidacji i certyfikacji kwalifikacji nabywanych w ramach edukacji pozaszkolnej

**Budownictwo, działalność profesjonalna,
naukowa i techniczna**

POTRZEBY PODLASKIEGO RYNKU PRACY
W KONTEKŚCIE UWARUNKOWAŃ WYNIKAJĄCYCH
Z WALIDACJI I CERTYFIKACJI KWALIFIKACJI
NABYWANYCH W RAMACH EDUKACJI POZASZKOLNEJ
(budownictwo, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna)

Edyta Dąbrowska
Stanisław Kaczyński
Adam Miara
Jarosław Poteraj

**Potrzeby podlaskiego rynku pracy
w kontekście uwarunkowań
wynikających z walidacji i certyfikacji
kwalifikacji nabywanych w ramach
edukacji pozaszkolnej**

**(budownictwo, działalność profesjonalna,
naukowa i techniczna)**

**WYDAWNICTWO
KSIĘGARNIA
AKADEMICKA**

Kraków 2025

 Edyta Dąbrowska

<https://orcid.org/0000-0003-4452-751X>

 Stanisław Kaczyński

<https://orcid.org/0000-0002-3746-4592>

 Adam Miara

<https://orcid.org/0000-0001-6844-1193>

 Jarosław Poteraj

<https://orcid.org/0000-0002-0809-4414>

Copyright © by Akademia Łomżyńska

Recenzent

dr Magdalena Wysocka, UWM

Opracowanie redakcyjne

Dorota Ilnicka

Projekt okładki

Marta Jaszczyk

ISBN 978-83-8368-334-8 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788383683348>

Publikacja jest efektem badań i analiz przeprowadzonych przez zespół Katedry Ekonomii i Finansów Akademii Łomżyńskiej w ramach projektu „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych”, współfinansowanego ze środków Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności, inwestycja A.3.1.1. Wsparcie rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie

Rzeczpospolita
Polska

Sfinansowane przez
Unię Europejską
NextGenerationEU

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

<https://akademicka.pl>

Spis treści

Wprowadzenie	9
--------------------	---

Rozdział 1.

Kształcenie formalne w Polsce	15
1.1. System edukacji w Polsce na tle zmian historycznych	15
1.2. System kształcenia zawodowego w Polsce	18
1.3. Ścieżki nabywania kwalifikacji w drodze kształcenia formalnego	20
1.3.1. Ścieżki nabywania kwalifikacji w systemie szkolnictwa branżowego	20
1.3.2. Ścieżka nabywania kwalifikacji na studiach	24

Rozdział 2.

Pojęcie kwalifikacji w teorii kształcenia przez całe życie	31
2.1. <i>Lifelong learning</i> i jego znaczenie w obszarze dostosowywania kwalifikacji do potrzeb rynku pracy	31
2.2. Pojęcie kwalifikacji w polskim systemie kształcenia formalnego i pozaformalnego	35
2.3. Pojęcie kwalifikacji w rozumieniu Komisji Europejskiej	41

Rozdział 3.

Założenia badawcze	45
3.1. Kontekst analizy	45
3.2. Cele i zakres analizy	50
3.3. Metodyka analizy	53

Rozdział 4.

Zapotrzebowanie na kwalifikacje i kompetencje w budownictwie oraz w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej	61
4.1. Popyt na kwalifikacje i kompetencje w budownictwie oraz w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej w świetle wyników analiz.	62

4.1.1. Popyt na kwalifikacje i kompetencje w budownictwie oraz w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (badanie operatorów bonów na szkolenie)	62
4.1.2. Popyt na kwalifikacje i kompetencje w budownictwie oraz w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej od strony popytowej (badanie przedsiębiorstw)	65
4.1.3. Popyt na kwalifikacje i kompetencje w budownictwie oraz w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej – listy kwalifikacji	74
4.2. Ścieżki nabycia kwalifikacji i kompetencji pożądaných w budownictwie	82
4.3. Ścieżki nabycia kwalifikacji i kompetencji pożądaných w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej	103
Wnioski i rekomendacje	129
Słownik pojęć	137
Słownik zastosowanych skrótów	141
Bibliografia	143
Wykaz tabel i rysunków	151
Aneks 1. Klasyfikacja kwalifikacji pełnych i cząstkowych	153
Aneks 2. Ścieżki nabywania kwalifikacji w systemie edukacji pozaformalnej	157
Ścieżka 1. Kwalifikacyjny kurs zawodowy	157
Ścieżka 2. Kurs umiejętności zawodowych	159
Ścieżka 3. Kurs kompetencji ogólnych	161
Ścieżka 4. Turnus dokształcania teoretycznego młodocianých pracowników	162
Ścieżka 5. Branżowe szkolenia zawodowe	165
Ścieżka 6. Kursy umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub zmianę kwalifikacji zawodowych	166
Ścieżka 7. Przygotowanie zawodowe młodocianých pracowników ...	169
Ścieżka 8. Przyuczenie do wykonywania określonej pracy młodocianých pracowników	172
Ścieżka 9. Praktyczna nauka zawodu dorosłych	175
Ścieżka 10. Przyuczenie do pracy dorosłych	176

Ścieżka 11. Kwalifikacje uregulowane	178
Ścieżka 12. Kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe – nadawane przez organy władz publicznych i samorządów zawodowych.....	180
Ścieżka 13. Kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe włączone do ZRK	181
Ścieżka 14. Kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe niewłączone do ZRK	183
Summary	187
Streszczenie	189

Wprowadzenie

Publikacja jest efektem badań i analiz przeprowadzonych przez zespół Katedry Ekonomii i Finansów Akademii Łomżyńskiej¹ w ramach projektu „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych”, współfinansowanego ze środków Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności, inwestycja A.3.1.1. Wsparcie rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie.

Edukacja staje się coraz ważniejszą aktywnością życia człowieka w XXI w. Jej potrzeba jest odpowiedzią na dynamikę zmian w rozwijających się gospodarkach świata, w których kluczowe znaczenie odgrywa kapitał ludzki oraz jego elastyczność, umiejętność adaptacji i ciągłe uczenie się.

Aktywność edukacyjna może dotyczyć trzech różnych ścieżek kształcenia. Pierwszą z nich jest uczenie się poprzez **edukację formalną** w systemie oświaty i szkolnictwa wyższego. Drugą ścieżkę kształcenia wyznaczają aktywności mieszczące się w zakresie **edukacji pozaformalnej**, organizowanej przez instytucje o charakterze wprawdzie sformalizowanym, lecz funkcjonujące poza systemem edukacji formalnej. Trzecia ścieżka kształcenia prowadzi przez meandry samodzielnego uczenia się jednostki ludzkiej, w celu zdobycia wiedzy czy doskonalenia posiadanych umiejętności. Jej cechą charakterystyczną jest brak nauczyciela. Odbywa się poza zorganizowanymi formami edukacji szkolnej i pozaszkolnej. Jest to forma tzw. **uczenia się nieformalnego**.

Edukacja pozaformalna jest o tyle istotną ścieżką podnoszenia kompetencji i kwalifikacji, że pozwala na uczenie się niezwykle elastyczne i dostosowane do indywidualnych potrzeb jednostki ludzkiej. Dzięki tym właściwościom pozwala na

¹ W skład zespołu badawczego wchodzi: dr hab. Krystyna Leszczewska, prof. AŁ; dr hab. Cecylia Sadowska-Snarska, prof. AŁ; dr Edyta Dąbrowska; dr Stanisław Kaczyński; dr Anna Kowalczyk-Kroenke; dr Adam Miara; dr Dariusz Perło; dr Jarosław Poteraj; dr Marta Wiącek; dr Urszula Widelska, prof. AŁ; mgr Norbert Arszułowicz. Kierownikiem naukowym projektu z ramienia Akademii Łomżyńskiej jest dr hab. Cecylia Sadowska-Snarska, prof. AŁ.

stosunkowo szybkie, w porównaniu z kształceniem formalnym, dostosowanie się do wymagań rynku pracy. W edukacji pozaformalnej i uczeniu się nieformalnym zatwierdzanie efektów uczenia się jest powiązane z mechanizmami stosowanymi w edukacji formalnej, jednak w odróżnieniu od tej ostatniej – jest bardzo rozproszone. W Polsce prowadzone są intensywne prace nad zmianami w obszarze edukacji pozaformalnej. Dotyczą one z jednej strony opracowania systemu ukierunkowanego na zatwierdzanie, uznawanie i przepływ efektów uczenia się, a w rezultacie kwalifikacji, a z drugiej strony uporządkowania i ujednolicenia słownictwa stosowanego w tym zakresie. Założenia dotyczące wspomnianych prac określa Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (ZSU 2030), która ma przyczynić się do bardziej efektywnego rozpoznawania, walidowania i certyfikowania efektów uczenia się niezależnie od sposobu, w jaki efekty te zostały uzyskane².

Jednocześnie od 15 stycznia 2016 r. obowiązuje w Polsce ustawa o zintegrowanym systemie kwalifikacji, która wprowadziła:

- ośmiopoziomową Polską Ramę Kwalifikacji, zawierającą informacje na temat wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oraz
- Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji³.

Ustawa stworzyła podstawy do porównywania umiejętności nabywanych w drodze kształcenia pozaformalnego. Na mocy tego aktu utworzono Zintegrowany System Kwalifikacji, ukierunkowany na zapewnienie:

- jakości nadawanych kwalifikacji;
- uznawania efektów uczenia się w edukacji pozaformalnej i poprzez uczenie się nieformalne;
- gromadzenia osiągnięć oraz ich uznawania;
- dostępu do informacji o kwalifikacjach dostępnych w Polsce;
- możliwości porównywania kwalifikacji uzyskanych w kraju z kwalifikacjami w innych krajach Unii Europejskiej⁴.

Tym samym w Polsce rozpoczął się proces tworzenia systemu sankcjonującego efekty kształcenia nabywane zgodnie z koncepcją *lifelong learning*. Jednocześnie dzięki środkom Unii Europejskiej znacząco rozszerzyły się możliwości finansowania tego rodzaju przedsięwzięć. System potwierdzania kwalifikacji, w sytuacji finansowania procesu kształcenia ze środków Europejskiego Funduszu

² *Zatwierdzanie efektów kształcenia w edukacji pozaformalnej i nieformalnej*, Komisja Europejska, [on-line:] <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/pl/euryedia/poland/zatwierdzanie-efektow-ksztalcenia-w-edukacji-pozafarmalnej-i-nieformalnej> [dostęp: 19.03.2024].

³ Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, t.j. Dz.U. 2023, poz. 2005.

⁴ *Zatwierdzanie efektów kształcenia...*

Społecznego, do czasu wpisania wystarczającej liczby kwalifikacji do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji jeszcze bardziej rozszerzył możliwości uznawania efektów kształcenia za kwalifikacje. Dopuścił bowiem możliwość uznania za kwalifikacje efektów kształcenia kompetencji, pod warunkiem spełniania przez nie warunków określonych w Wytycznych dotyczących monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów na lata 2021-2027⁵.

Dlatego ważne stało się z jednej strony monitorowanie zapotrzebowania na kwalifikacje nabywane w drodze kształcenia pozaformalnego, a z drugiej strony określanie i publikowanie informacji o ścieżkach ich zdobywania. Wiedza na temat występującego na rynku zapotrzebowania na tego rodzaju kwalifikacje oraz znajomość ścieżek umożliwiających ich zdobycie ułatwiają szybsze dostosowanie podaży do popytu, są przydatne podmiotom i środowiskom wspierającym te dostosowania. Wiedza w przedmiotowym zakresie może wspierać określanie i wdrażanie polityk publicznych na wszystkich szczeblach zarządzania. Może również być przydatna w kreowaniu procesów rozwoju kadr, procesów kształtowania oferty szkoleniowej czy procesów dostosowawczych realizowanych przez instytucje rynku pracy.

Problem dostosowania kwalifikacji i kompetencji kadr do potrzeb regionu został dostrzeżony w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030), która do głównych problemów gospodarczych regionu zaliczyła niedostosowanie oferty kształcenia zawodowego na poziomie ponadgimnazjalnym/ponadpodstawowym do potrzeb pracodawców. W SRWP 2030 podkreślono, że identyfikowane niedostosowanie prowadzi do nierównowagi między popytem a podażą na pracę i przejawia się z jednej strony w występowaniu zjawiska bezrobocia, a z drugiej strony w równoległym jego współistnieniu z niezrealizowanymi ofertami pracy, która to sytuacja wynika z niedoboru pracowników o kwalifikacjach poszukiwanych przez regionalnych pracodawców⁶.

Identyfikowane niedostosowanie ma swoje źródło w wielu czynnikach. Jednym z nich jest system kształcenia, który silnie oddziałuje na sferę społeczno-gospodarczą. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy przyczynia się do łagodzenia dysproporcji występujących pomiędzy podażą a popytem na pracę. Niedostosowanie silnie wpływa na efekt w postaci wspomnianej nierównowagi.

⁵ Załącznik 2 do Wytycznych dotyczących monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów na lata 2021-2027, Minister Funduszy i Polityki Regionalnej, MFIPR/2021-2027/8(1), Warszawa 2022, [on-line:] <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/wytyczne-dotyczace-monitorowania-postepu-rzeczowego-realizacji-programow-na-lata-2021-2027/> [dostęp: 16.06.2025].

⁶ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego, Załącznik do Uchwały nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r., Białystok 2020, s. 45.

Z punktu widzenia rozwoju gospodarki istotne jest nie tylko kształcenie w systemie szkolnym (formalnym), charakteryzujące się stosunkowo dużym poziomem sztywności, utrudniającym szybkie dostosowywanie się do zmieniających się potrzeb gospodarki. Ważne jest również kształcenie w systemie pozaszkolnym (pozaformalnym), umożliwiające elastyczne dopasowywanie się do wymagań rynku pracy.

Kształcenie pozaformalne wpisuje się w ideę kształcenia ustawicznego (*lifelong learning*), zwanego również edukacją permanentną. Inaczej rzecz ujmując, jest to nieprzerwanie trwająca edukacja, planowa i racjonalnie oddziaływająca na rozwój człowieka, w każdym etapie jego życia. Jest procesem, który dla człowieka nigdy się nie kończy. Jest aktem trwającym całe życie, nieprzerwanym i zintegrowanym procesem, niedającym się zamknąć tylko w jednym okresie ludzkiego życia⁷.

Ustawa Prawo oświatowe definiuje kształcenie ustawiczne jako kształcenie w szkołach dla dorosłych, branżowych szkołach II stopnia i szkołach policealnych, a także jako uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub zmianę kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny⁸.

W dobie rozwoju cywilizacji i techniki, w świetle dynamicznej oraz powszechnej informatyzacji idea edukacji ustawicznej, permanentnej nabiera coraz większego znaczenia. Rosnąca dynamika przemian społecznych wymusza na członkach społeczeństwa, aspirującego do miana społeczeństwa wiedzy, konieczność stałego podnoszenia kompetencji, a więc ciągłej edukacji⁹.

Obserwowane w otoczeniu wyzwania rozwojowe, przy identyfikowanym jednocześnie w regionie niedostosowaniu kwalifikacyjno-zawodowym do potrzeb rynku pracy i konieczności niwelowania skutków tego niedostosowania spowodowały, że jednym z głównych kierunków interwencji SRWP 2030 stało się upowszechnianie kształcenia ustawicznego i wykorzystywanie potencjału regionalnych instytucji edukacyjnych zgodnie z potrzebami rozwijającej się gospodarki regionu¹⁰.

Odpowiedzią na wskazane problemy stało się ich zoperacjonalizowanie w odniesieniu do kształcenia osób dorosłych, na poziomie jednego z głównych narzędzi realizacji SRWP 2030, jakim jest program operacyjny Fundusze Europejskie

⁷ T. Aleksander, *Andragogika. Podręcznik dla studentów szkół wyższych*, WSBiP, Ostrowiec Świętokrzyski 2002, s. 321.

⁸ Art. 4 pkt 30 Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, t.j. Dz.U. 2024, poz. 737 i 854.

⁹ J. Kargul, *Edukacja ustawiczna z perspektywy kultury indywidualizmu*, „Edukacja Dorosłych” 2009, t. 2, nr 61, s. 55.

¹⁰ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2020, s. 54.

dla Podlaskiego 2021-2027. Program przewiduje wspieranie kształcenia ustawicznego dorosłych w dwóch płaszczyznach, w ramach priorytetu VII. Fundusze na rzecz zatrudnienia i kształcenia osób dorosłych:

- a) celu szczegółowego (d): ukierunkowanego m.in. na wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian;
- b) celu szczegółowego (g): zogniskowanego na wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.

Stosowanie jakichkolwiek preferencji w zakresie wspierania określonych usług rozwojowych, opierających się *de facto* na wszelkich formach kształcenia wyczerpujących znamiona pozaformalnego, wymaga znajomości potrzeb gospodarki, zarówno w zakresie kwalifikacji i kompetencji, na które istnieje popyt, jak i ścieżek ich nabycia w drodze pozaformalnej. Przedmiotowa analiza odpowiada na wskazaną potrzebę.

Jest to druga z cyklu publikacji tematycznych, poświęconych analizie potrzeb w sektorach ważnych z punktu widzenia gospodarki województwa podlaskiego i dotyczy zapotrzebowania na kwalifikacje oraz kompetencje nabywane w systemie pozaszkolnym, w dwóch obszarach:

- 1) w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej;
- 2) w budownictwie.

Kształcenie formalne w Polsce

1.1. System edukacji w Polsce na tle zmian historycznych

Kształcenie formalne to strukturalny proces edukacyjny, który jest często instytucjonalizowany i prowadzony w ramach określonych instytucji edukacyjnych, takich jak szkoły, uczelnie i placówki oświatowe. Obejmuje on formalne programy nauczania, które są zazwyczaj zatwierdzone przez właściwe organy regulacyjne lub akredytacyjne. Kształcenie formalne jest często skorelowane z uzyskiwaniem stopni, dyplomów lub certyfikatów, które są uznawane przez społeczeństwo i pracodawców. W procesie kształcenia formalnego można wyróżnić następujące etapy:

- a) **edukacja przedszkolna** – pierwszy etap kształcenia formalnego, który obejmuje rozwój umiejętności społecznych, emocjonalnych, poznawczych i fizycznych dzieci w wieku przedszkolnym;
- b) **edukacja podstawowa** – kolejny etap kształcenia formalnego, obejmujący zazwyczaj 6-8 lat nauki w szkole podstawowej, gdzie uczniowie zdobywają podstawową wiedzę z zakresu przedmiotów, takich jak: język ojczysty, matematyka, nauki przyrodnicze i społeczne;
- c) **edukacja średnia** – następny etap kształcenia formalnego, obejmujący zazwyczaj 3-5 lat nauki w szkołach średnich, technikach lub liceach, gdzie uczniowie mogą specjalizować się w określonych dziedzinach nauki lub zawodach;
- d) **edukacja wyższa** – ostatni etap kształcenia formalnego, obejmujący studia na poziomie licencjackim, magisterskim lub doktoranckim na uczelniach wyższych, które prowadzą do uzyskania stopni naukowych i specjalistycznej wiedzy w określonych dziedzinach.

Do lat 90. XX w. edukacja obowiązkowa w Polsce sprowadzała się do ośmio-klasowej szkoły podstawowej. W roku 1997 Konstytucja RP wprowadziła pojęcie obowiązku nauki¹¹. Reforma systemu edukacji z roku 1999 wydłużyła obowiązek szkolny o rok, wprowadzając sześcioletnią szkołę podstawową i trzyletnie gimnazjum¹². Od 2004 r. wprowadzono obowiązkowe roczne przygotowanie

¹¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483.

¹² Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, t.j. Dz.U. 2024, poz. 750 i 854.

przedszkolne dla sześciolatków, a od 2011 r. obniżono ten wiek do pięciu lat¹³. Równocześnie obniżono wiek rozpoczęcia nauki do pierwszej połowy rocznika sześciolatków (2014), a następnie do całego rocznika (2015). W 2015 r. wiek szkolny ponownie podniesiono do siedmiu lat¹⁴.

Ustawa Prawo oświatowe z 2016 r. przywróciła ośmioklasową szkołę podstawową jako etap obowiązkowej edukacji¹⁵. Obowiązek nauki natomiast można spełniać poprzez:

- uczęszczanie do publicznej lub niepublicznej szkoły ponadpodstawowej;
- realizowanie przygotowania zawodowego u pracodawcy.

Wdrożenie reformy ustroju szkolnego opiera się na ustawie z roku 2016 Przepisy wprowadzające ustawę Prawo oświatowe¹⁶. Kształcenie w gimnazjach zostało zakończone 31 sierpnia 2019 r.¹⁷ Zmiany w systemie edukacji obowiązkowej w Polsce zaprezentowano syntetycznie w tabeli 1.

Tabela 1. Zmiany w systemie edukacji obowiązkowej w Polsce w latach 1997-2019

Rok	Zmiana
1997	Wprowadzenie obowiązku nauki do Konstytucji RP
1999	Wydłużenie obowiązku szkolnego o rok, wprowadzenie sześcioletniej szkoły podstawowej i trzyletniego gimnazjum
2004	Wprowadzenie obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dla sześciolatków
2011	Obniżenie wieku obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego do pięciu lat
2014	Obniżenie wieku rozpoczęcia nauki do pierwszej połowy rocznika sześciolatków
2015	Obniżenie wieku rozpoczęcia nauki do całego rocznika sześciolatków, ponowne podniesienie wieku szkolnego do siedmiu lat
2017	Wejście w życie ustawy Prawo oświatowe, przywrócenie ośmioklasowej szkoły podstawowej
2019	Zakończenie kształcenia w gimnazjach

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, t.j. Dz.U. 2024, poz. 750 i 854; A. Nowak, *Reformy systemu oświaty w Polsce*, Edukator, Kraków 2015, s. 34-39; Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2011, nr 205,

¹³ A. Nowak, *Reformy systemu oświaty w Polsce*, Edukator, Kraków 2015, s. 34-39.

¹⁴ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 201, nr 205, poz. 1206.

¹⁵ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe...

¹⁶ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe, Dz.U. 2017, poz. 60.

¹⁷ P. Zieliński, *Edukacja w XXI wieku. Wyzwania i perspektywy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2020, s. 12-18; M. Wróblewski, *Zmiany w systemie edukacji. Od przedszkola do matury*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2021, s. 20-25.

Summary

Needs of the Podlaskie Labor Market in the Context of Conditions Resulting from the Validation and Certification of Qualifications Acquired as Part of Extracurricular Education (Construction, Professional, Scientific and Technical Activities)

The main goal of the analysis was to identify the professions and qualifications needs of Podlaskie employers that cannot be met through formal vocational education. The study focused on the professions and qualifications needs of two sectors that are key to the Podlaskie Voivodeship economy: construction; professional, scientific, and technical activities.

The research was based on the assumption that the regional labor market is experiencing a skills and competency mismatch, which negatively impacts the development of enterprises operating in the analyzed sectors. Non-formal education, thanks to its greater flexibility, can support a more rapid adaptation of qualifications and competencies to economic needs than formal education.

The analysis used qualitative methods, including desk research, individual in-depth interviews with training voucher operators in the region; focus group interviews with entrepreneurs and representatives of employer organizations; and analysis of job offers identifying demand in the regional labor market.

The results of the conducted analyses allowed for identification of the 10 most desired qualifications/competences in the construction sector (i.e.: qualifications for working under voltage, construction qualifications, qualifications of a bucket-wheel excavator operator, qualifications of a single-bucket excavator operator, qualifications of a road roller operator, qualifications of a road milling machine operator, qualifications of a drilling rig operator, qualifications of a bulldozer operator, qualifications of a concrete mixing plant operator, qualifications of a scaffolding fitter) and the 10 most desired qualifications/competences in the professional, scientific and technical activities sector (i.e.: qualifications of persons dealing with the maintenance of short-range transport equipment, qualifications of an unmanned aerial vehicle (drone) pilot, qualifications of an accountant, qualifications of a chief accountant, qualifications of a certified auditor, qualifications of AutoCad, AutoCAD Revit, qualifications for preparing energy performance certificates, qualifications of a car diagnostician, qualifications of a car mechanic, qualifications of a car electromechanic).

The study indicates the possibilities of acquiring the desired qualifications using forms of extracurricular education in 14 paths of acquiring qualifications in the non-formal education system, identified during the analysis entitled: *Needs of the Podlaskie Labor Market*

in the Context of Conditions Resulting from the Validation and Certification of Qualifications Acquired as Part of Extracurricular Education (Industrial Processing, Transport and Warehouse Management).

The publication is a comprehensive study of the non-formal education system in Poland and its impact on the ability to provide the necessary personnel in key sectors of the Podlaskie Voivodeship's economy, utilizing extracurricular learning pathways. The practical value of the study is enhanced by recommendations for institutions managing funds for lifelong learning.

Keywords: non-formal education, qualifications, competencies, validation, certification, Integrated Qualifications System, construction, professional, scientific and technical activities

Streszczenie

Potrzeby podlaskiego rynku pracy w kontekście uwarunkowań wynikających z walidacji i certyfikacji kwalifikacji nabywanych w ramach edukacji pozaszkolnej (budownictwo, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna)

Główny cel analizy ukierunkowany został na identyfikację potrzeb zawodowo-kwalifikacyjnych podlaskich pracodawców, które nie mogą być zaspokojone w drodze formalnego kształcenia zawodowego. Przedmiot badania skoncentrowano na potrzebach zawodowo-kwalifikacyjnych dwóch sektorów, kluczowych z punktu widzenia gospodarki województwa podlaskiego, jakimi są: budownictwo, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

Podstawą przeprowadzonych badań było założenie, że na rynku pracy w regionie obserwowane jest niedostosowanie kwalifikacyjno-kompetencyjne, które negatywnie wpływa na rozwój przedsiębiorstw funkcjonujących w analizowanych sektorach. Edukacja pozaformalna, dzięki większej elastyczności, może wesprzeć szybsze dostosowanie kwalifikacji i kompetencji do potrzeb gospodarki niż edukacja formalna.

W analizie zastosowano metody jakościowe, obejmujące analizę *desk research*, indywidualne wywiady pogłębione z operatorami bonów szkoleniowych w regionie; zogniskowane wywiady grupowe z przedsiębiorcami i przedstawicielami organizacji pracodawców; analizę ofert pracy identyfikujących popyt na regionalnym rynku pracy.

Wyniki przeprowadzonych analiz pozwoliły na zidentyfikowanie 10 najbardziej pożądanych kwalifikacji/kompetencji w sektorze budownictwa (t.j. kwalifikacje do pracy pod napięciem, kwalifikacje budowlane, kwalifikacje operatora koparki wielonaczyniowej, kwalifikacje operatora koparki jednonaczyniowej, kwalifikacje operatora walca drogowego, kwalifikacje operatora frezarki drogowej, kwalifikacje operatora wiertnicy, kwalifikacje operatora spycharki, kwalifikacje operatora węzła betoniarskiego, kwalifikacje monterów rusztowań oraz 10 najbardziej pożądanych kwalifikacji/kompetencji w sektorze działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (t.j. kwalifikacje osób zajmujących się konserwacją urządzeń transportu bliskiego, kwalifikacje pilota bezzałogowego statku powietrznego (drona), kwalifikacje księgowego, kwalifikacje głównego księgowego, kwalifikacje biegłego rewidenta, kwalifikacje AutoCad, Autocad Revit, kwalifikacje do sporządzania świadectw charakterystyki energetycznej, kwalifikacje diagnosty samochodowego, kwalifikacje mechanika samochodowego, kwalifikacje elektromechanika samochodowego).

W opracowaniu wskazano możliwości nabycia pożądanych kwalifikacji przy wykorzystaniu form kształcenia pozaszkolnego, opisanych w formie 14 ścieżek nabywania kwalifikacji w systemie edukacji pozaformalnej, zidentyfikowanych podczas realizacji

analizy pt. *Potrzeby podlaskiego rynku pracy w kontekście uwarunkowań wynikających z walidacji i certyfikacji kwalifikacji nabywanych w ramach edukacji pozaszkolnej (przetwórstwo przemysłowe, transport i gospodarka magazynowa)*.

Publikacja stanowi kompleksowe opracowanie dotyczące systemu edukacji pozaformalnej w Polsce i jego przełożenia na możliwości dostarczania kadr potrzebnych w sektorach kluczowych dla gospodarki województwa podlaskiego, z wykorzystaniem ścieżek kształcenia w formach pozaszkolnych. Wartość praktyczną opracowania podnoszą rekomendacje sformułowane dla instytucji zarządzających środkami na finansowanie kształcenia ustawicznego (*lifelong learning*).

Słowa kluczowe: kształcenie pozaformalne, kwalifikacje, kompetencje, walidacja, certyfikacja, Zintegrowany System Kwalifikacji, budownictwo, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

WYDAWNICTWO
KSIĘGARNIA
AKADEMICKA

<https://akademicka.pl>

